PE DRUMUL PRIBEGIEI

Copii, pentru care odinioară războiul nu era decît un joc nevinovat, au ajuns astăzi să vorbească în cunoştiinţă de cauză despre tipurile de armament şi rachete. Premature şi inutile studii pentru ei. În zilele cînd majoritatea şcolilor din republică şi-au reînceput activitatea, copiii transnistrieni bat drumurile pribegiei. Numai la Chişinău, numărul refugiaţilor era estimat la două mii, dintre care o mie - copii de diferite vîrste. Dacă la început se mai conta pe o rezolvare grabnică a conflictului, tergiversarea unor acţiuni ferme a adîncit şi amplificat acest conflict.

Astăzi una din preocupările de bază a comisiilor menite să rezolve problemele refugiaţilor o constitue repartizarea tuturor copiilor în şcoli, licee, instituţii preşcolare.

Cei mai mulţi refugiaţi sînt astăzi în raioanele Orhei, Criuleni, în oraşul Chişinău, ne-a comunicat dl. Oleg Bujor, ministru-adjunc al învăţămîntului, şeful comisiei ministeriale pentru problemele cadrelor didactice refugiate şi copiilor refugiaţi. Aici numărul lor e dă ordinul sutelor. Copii refugiaţi se află acum şi în raioanele Drochia, Briceni, Soroca, Donduşeni, Cimişlia, Glodeni, numărul celor repartizaţi în diferite instituţii de învăţămînt fiind de aproximativ 1800.

Peste tot se dă dovadă de multă solicitudine şi omenie. Bejenarii sînt asiguraţi cu hrană, îmbrăcăminte, manuale şi rechizite şcolare. Trebuie să fim, însă, în permanenţă pregătiţi să primim noi eventuali refugiaţi. Să fim pregătiţi, deşi dorim din tot sufletul că aceasta să nu se întîmple. Din păcate, în aceste prime zile de după vacanţă, încă mulţi din elevi nu vor merge la şcoală. Nu va reîncepe procesul de studii în raionul Dubăsari. În raioanele Grigoriopol, Slobozia, Camenca şi altele afectate de conflictul armat, ziua revenirii la studii o decide în fiecare caz aparte administraţia şcolilor, în funcţie de situaţia de pe loc, pentru a nu pune în pericol vieţile copiilor.

În ultima zi de vacanţă Direcţia generală a învăţămîntului din oraşul Chişinău avea înregistraţi 500 copii repartizaţi respectiv: 303 în şcoli, 4 în licee, 191 în grădiniţele de copii. Cifrele nu sînt nici pe departe complete. Mulţi părinţi, găzduiţi de rude şi cunoscuţi, nu s-au adresat comisiilor respective, sperînd să revină cît mai curînd acasă. Cei care mai au nevoie astăzi să-şi aranjeze copiii în şcoli şi grădiniţe de copii sînt invitaţi la inspectoratele şcolare raionale şi municipale, ori nemijlocit la directorii instituţiilor de învăţămînt.

Sînt ajutaţi să-şi găsească loc temporar de muncă pedagogii şi lucrătorii medicali.

Astăzi fiecare dintre noi are datoria morală să contribuie la ajutorarea acestor năpăstuiţi, să împărţim cu ei puţinul pe care-l avem pentru că ei au imens mai puţin decît noi.

L.GROSU

DIN GLOANŢE NU SE FACE PÎINE

În fiecare zi la sediul Fondului copiilor din Moldova se prezintă zeci de refugiaţi din Transnistria - mame şi copii, bătrîne cu nepoate şi nepoţi, femei de diferite vîrste şi situaţie socială. Vin aici pentru a primi un ajutor material, un sfat cu privire la locul provizoriu de cazare, o alinare sufletească.

Acolo, pe malul stîng al Nistrului au rămas casele lor, păzite astăzi de bătrînii bolnavi şi neputincioşi. Bărbaţii, impuşi de situaţie, au pus mîna pe arme şi se află în tranşeie.

Interlocutoarele mele au părăsit satele Coşniţa şi Doroţcaia acum două săptămîni, cînd formaţiunile cazacilor şi gardiştilor au declanşat o adevărată vînătoare de oameni paşnici, împotriva a tuturor acelora care sînt bănuiţi că nu împărtăşesc ideile demente ale separatiştilor.

- Cazacii şi gardiştii, - povesteşte o femeie robustă cu lacrimi în ochi, - pătrund în case, în beciuri. Fură tot ce le cade sub mînă. Beau vin şi se îmbată pînă la îndobitocire, mai apoi se "antrenează" la împuşcat în ţinte vii. Mai ieri, puţinii bătrîni care au rămas în sat, îl petreceau în ultimul drum pe un consătean - poliţist, tată a patru copii, împuşcat de gardişti la denunţul unui moldovean din partea locului. Fiarele separatiste au deschis foc din pistoale-automate asupra cortegiului funerar, rănind două bătrîne, ceilalţi s-au împrăştiat.

- Separatiştii declară că vor lupta pînă la ultimul moldovean. Mie îmi pare că ei luptă pentru nimicirea tuturor locuitorilor din Transnistria - ruşi, ucraineni, care nu susţin regimul instaurat de Smirnov şi clica lui, - cuvintele acestea aparţin unei femei care vorbeşte cu un accent ucrainean. - Sînt ucraineancă, - continuă femeia, - pe timpul războiului aveam zece ani. Ţin bine minte ocupaţia. Cazacii şi gardiştii sînt mai înrăiţi decît hitleriştii. Ocupanţii de pe atunci nu luptau cu propriul lor popor, împotriva copiilor şi bătrînilor. Bandiţii aceştia n-au nimic sfînt, ei s-au lepădat de credinţă, de mame şi de taţi. În rîndurile separatiştilor sînt nu numai ruşi, ucraineni, dar şi moldoveni - pentru care pămînt luptă aceştia?

E clar că sub steagul separatiştilor s-au adunat toate lichelele, toţi banditii.

- Din cauza gardiştilor, - zice o altă femeie, - lehuzele de la maternitatea din Dubăsari nu se pot întoarce în casele lor. Din cauza subnutriţiei n-au cu ce-şi alăpta copiii. În sat nu se mai coace pîine, de cîteva luni n-am primit salariile, pensiile. Nu funcţionează poşta, şcolile, grădiniţele, nu circulă autobuzele, n-avem lumină electrică. Te doare inima cînd vezi pămîntul, trezit din somn de iarnă. Se cere lucrat, însămînţat, o zi de primăvară hrăneşte anul. Sub ploaie de gloanţe nu se face pîinea.

Răbdarea a ajuns la limite - declară mai multe femei. - Ne-am săturat de promisiuni. Cerem acţiuni hotărîte pentru izgonirea banditilor. Vrem pace şi linişte pentru copiii noştri, pentru pămîntul pe care locuim.

Colaboratoarele Fondului copiilor îmi istorisesc scene înfiorătoare de cruzime, banditism la drumul mare, auzite de la refugiaţii transnistrieni. Trebuie mare forţă de caracter, să-i asculţi pe aceşti oameni - spun colaboratoarele Fondului. - E greu să-ţi imaginezi că acum, la sfîrşitul secolului, mai există asemenea ideologie care îndreptăţeşte teroarea şi masacrul.

Cu părere de rău Fondul copiilor dispune de posibilităţi limitate pentru a acorda refugiaţilor ajutor. Mijloacele donate de populaţia republicii sînt dispersate de mai multe organizaţii, fonduri, societăţi de binefacere. Cei năpăstuiţi sînt nevoiţi să bată în mai multe uşi. Cu toate acestea ajutorul vine, el este acordat tuturor suferinzilor, indiferent de naţionalitate şi vîrstă. Altceva vroiau să afle femeile sosite la sediul Fondului copiilor. Cînd vor înceta suferinţele lor, cine va face ordine şi va izgoni banditii?

Ion LOZANU

NOTA AUTORULUI:
Rîndurile acestea au fost scrise pînă la decretarea stării excepţionale - acţiune aşteptată şi aprobată de populaţia de pe ambele maluri ale Nistrului. Cu toate acestea întrebarea femeilor din Transnistria mă urmăreşte mereu.

Omul în vîltoarea socială

"NU AM ŞTIUT SĂ FIM INTRANSIGENŢI..."

Învăţătoarea plîngea... Plîngea o bătrînă învăţătoare, şi pe proprii obraji simţeam arsura lacrimilor ei. Nu-mi auzea cuvintele, cu care mă străduiam s-o consolez, pentru că prea aprigă era dorinţa ei de a-şi descărca sufletul, de a mărturisi ceea ce, probabil, îi tortura sufletul de mai mult timp: - Se întîmplă ceva fără seamăn pe pămîntul nostru... Acei pe care i-am învăţat ieri, împuşcă în cei, pe care îi învăţ azi... Elevii noştri au uitat de bucuriile vacanţei, sîntem nevoiţi să apucăm drumul pribejiei... De ce îndurăm atîtea chinuri? Sau nu am ştiut să fim îndeajuns de intransigenţi...?

O cruntă disperare, aşadar, dar şi o sinceră părere de rău care adaugă noi suspine în inimă?

E un mare păcat să loveşti în cel nenorocit sau în omul care-şi recunoaşte vina. Şi a fost departe de mine gîndul să-i incriminez ceva interlocutoarei mele (nu mi-a permis să-i divulg numele), a făcut-o ea însăşi prin amarele-i destăinuiri ce mă obligă la o retrospectivă...

Ne sînt încă vii în memorie evenimentele politice care s-au perindat în Moldova în ultimii cinci ani. Am început-o cu valul de mitinguri, întruniri în colectivele de muncă, adresări curajoase către forurile conducătoare ale republicii. Revendicările au fost dintre cele mai edificatoare şi pînă la urmă am obţinut ceea ce ne-am dorit: limbă de stat, grafie latină, tricolor, independenţă şi suveranitate. Concomitent pe malul stîng al Nistrului s-au succedat acţiuni contrare celor de la Chişinău. Nu numai populaţia rusofonă de aici, dar şi consîngenii noştri au început să strige: Nu avem nevoie de grafie latină... Sîntem moldoveni şi nu români... Era tocmai ceea ce trebuia, ca înverşunaţii adepţi ai comunismului să ridice capetele şi să enunţe cele mai năstruşnice idei despre "eliberarea de sub jugul român". A început să circule mitul despre "cruzimea" românilor, despre atitudinea de superioritate propagată de români faţă de moldoveni şi cîte şi mai cîte. Ce altceva dacă nu fraza "sîntem moldoveni şi nu români" a stimulat apariţia a tot soiul de Mărăcuţă, Caraman, Chiţac, pe care astăzi îi numim Iuda şi care obligă populaţia băştinaşă să pună mîna pe valiză? Da, aşa a fost la orice nou eveniment de renaştere naţională care bucura inimile basarabenilor adevăraţi, pe celălalt mal al Nistrului se desfăşurau acţiuni contrare, de torpilare şi zădărnicire a tot ce ne aducea fericirea întregirii neamului. Fărădelegile şi faptele ilicite se săvîrşeau în lanţ: greve, referendumuri, alegeri, proslăvirea imposторilor pînă la invazia cazacilor "prieteni", formarea bandelor de mercenari, adevăraţi tîlhari de drumul mare... Împuşcături, ploaie de mitraliere, vărsări de sînge, maltratarea populaţiei paşnice... Război.

- Da, avem şi noi partea noastră de vină, - recunoaşte multpătimita mea interlocutoare, - în momentul autodeterminării istorice nu am avut curajul să dăm riposta cuvenită adversarilor nerusinaţi şi am devenit victimele ambiţiilor imperiale ale Rusiei. Atunci cînd s-a cuvenit să ne pronunţăm cu toată fermitatea împotriva aventurierilor politici, nu am ştiut să fim principiali şi neînduplecaţi, ne-am abătut de la linia noastră, şi astăzi plătim prea scump pentru lipsa de intransingenţă... E imposibil să te împaci cu minciuna, dezmăţul, asasinarea oamenilor nevinovaţi...

Aceeaşi retrospectivă ne ajută să ne amintim de cîte ori am repetat noi cuvintele "anticonstituţional", "nelegitim", "ilicit", "încălcarea legii", ori de cîte ori rechinii de la Tiraspol uitau de bunul simţ. Şi forurile conducătoare ale republicii ne îndemnau, ne îndeamnă şi astăzi la calm, chibzuinţă, cumpătare. Instanţele conducătoare, organele de drept ale republicii nu au făcut şi nu fac decît să constate faptele criminale, fără să adopte măsuri concrete de pedepsire a lor. Iar îndrăzneala impostorilor ia amploare pe zi ce trece în pofida tuturor comisiilor de conciliere... Zi de zi se deapănă povestea, detaşamentele înarmate de cazaci repetă mereu aceleaşi divagaţii - doresc să-şi apere fraţii ruşi de "fascistii români"...

Cumpătarea este, desigur, o calitate apreciabilă în caracterul omului. Dar există, probabil, şi o limită a cumpătării, aşa cum nu poate fi fără margini răbdarea cuiva. În rezolvarea litigiilor politice, părţile implicate sînt obligate chiar să dea dovadă de cumpătare, trăsătură ce presupune clarviziune şi înţelepciune. Să nu uităm, însă, că există o măsură în toate şi nu e deloc bine cînd vine momentul să numim altfel cumpătarea... Lacrimile oamenilor, şuvoiul de refugiaţi ne obligă s-o facem...

Valentina STOICA